

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liiton - SAKKI ry:n asiantuntijan kuuleminen sivistysvaliokunnassa

*Aihe: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen
kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta*

Suvituuli Lundmark

Edunvalvonnan asiantuntija

suvituuli.lundmark@sakkiry.fi

+358 44 776 6048

SAKKI

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liiton lausunto

- Kelan tilastojen mukaan nuorten ammatillisen kuntoutuksen yleisin kuntoutusmuoto on ammattikoulutus. Otamme kantaa erityisesti nuorten ammatillista kuntoutusta koskeviin osioihin ja kuntoutusrahan laskemisen vaikutuksiin opiskeluun.
- SAKKI ry näkee, että leikkauksilla vaikeutetaan heikossa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kuntoutumiseen emmekä kannata esitystä.
- Esitys vaikuttaa negatiivisesti ammatillisessa kuntoutuksessa olevien opiskelijoiden:
 - toimeentuloon
 - hyvinvointiin
 - opiskeluun

Nuorten kuntoutus

- Nuorten ammatillinen kuntoutukseen liittyy nuoren opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksien tukeminen sekä edistäminen.
- Nuorten kuntoutusrahalla on pyritty tukemaan nuorten itsenäistymistä, yhteiskunnallista osallistumista sekä sosiaalista hyvinvointia.
- Nuorten kuntoutusrahan vähimmäismäärän tavallista korkeammalla tasolla on pyritty kannustamaan heitä suorittamaan toisen asteen tutkinto työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumisen sijaan.

- Nuorten kuntoutusrahan muutoksilla heikennetään nuorten taloudellista tilannetta. Tämä ei ole SAKKI ry:n näkökulmasta järkevä suunta - leikkauksilla päinvastoin lisätään kuntoutuksessa olevien nuorten taloudellisia paineita, joka voi lisätä riskiä siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle ja syrjäytyä.
- On tärkeää huomioida, että monet ammatillisessa kuntoutuksessa olevat henkilöt eivät pysty tekemään töitä opintojen suorittamisen ohella ja turvaamaan siten toimeentuloaan. Merkittävä osa kuntoutusrahan saajista on myös vammaisia henkilöitä, joiden ei ole välttämättä edes mahdollisuutta työllistyä esimerkiksi työnantajista johtuen. Kuntoutusrahan leikkaukset osuvat ikävällä tavalla esimerkiksi vammaisten isoon vähemmistöön.
- Iso osa ammatillisessa koulutuksessa olevista nuorista tulee sosioekonomisesti vaikeammasta taustasta. Vaikka nuori kuntoutusrahan saaja asuisikin vielä vanhempiansa luona, arvioimme, että näiden huoltajien mahdollisuudet tukea esimerkiksi kuntoutuksessa olevaa vammaista lastaan voivat olla merkittävästi heikommat.
- SAKKI rohkaisee selvittämään muita keinoja vahvistaa kuntoutusrahan saajien välistä yhdenvertaisuutta.

Nuoren kuntoutusraha kohdistuu oikein

- Kelan [tutkimuksen](#) mukaan 16–19-vuotiaat, jotka saavat nuoren kuntoutusrahaa, käyttävät muita sosiaaliturvaetuuksia ja sote-palveluita merkittävästi yleisemmin kuin muut samanikäiset nuoret. Etuus kohdistuu siis niille, joille se on tarkoitettukin.
- Valtaosa (72 %,) nuoren kuntoutusrahan saajista oli saanut Kelan vammaistukea, työkyvyttömyyseläkettä tai jotakin edellä mainituista palveluista.
- Tuoreen rekisteriseurannan (Haavisto ym. 2021) tulokset osoittivat, että nuoren kuntoutusrahan tavoitteet näyttävät nykyään toteutuvan paremmin kuin aikaisemmin. **Yhä useampi nuori jatkaa opiskelua tai pyrkii työmarkkinoille ja harvempi siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle nuoren kuntoutusrahan päätyttyä.**

Kuntoutuksen tuet ja ammatillisella toisella asteella opiskelu

- Toimeentulolla on selvä yhteys opintojen suorittamiseen. Amisbarometri-tutkimuksesta käy ilmi, että kaikista kyselyyn vastanneista 17 % on maininnut, että heikko rahatilanne on haitannut opiskelua. On siis hyvin mahdollista, että kuntoutusrahaalla opiskelevien edellytykset suorittaa tutkintoja heikentyvät entisestään, mikäli taloudellisen tuen määrää lasketaan.
- Riittävä toimeentulo on merkittävä hyvinvoinnin edellytys. Hyvinvointi puolestaan on oppimisen ja osaamisen kehittämisen pohja. Kuntoutusrahan laskeminen voi vaikuttaa heikentävästi etuutta saavien ammatillisten opiskelijoiden opintojen suorittamiseen ja opintoihin kiinnittymiseen. Lisäksi taloudelliset haasteet voivat vaikuttaa opiskelijoiden mielenterveyteen ja käytökseen, joka voi heijastua oppilaitoksissa vaikkapa levottomuutena sekä toisaalta kuormituksena opiskeluhuollon palveluissa.
- Nuorten kuntoutusrahan tavallista korkeammalla on myös pyritty nimenomaan motivoimaan opiskelijoita sitoutumaan kuntoutumiseen sekä tutkinnon suorittamiseen. Kuntoutusrahan laskemisen myötä tämä kannustin poistuu ja opiskelijoiden riski tippua opintojen piiristä kokonaan kasvaa, jos opiskelijat kokevat taloudellisesti kannattavammaksi hakeutua työkyvyttömyyseläkkeelle toisen asteen tutkinnon suorittamisen sijaan.

Nuorten kuntoutusraha

- Pitkäaikaissairaan tai kuntoutuvan opiskelijan tulevaisuuden näkymät esim. työllistymisen suhteen vaihtelevat, kun varmuutta työkyvystä ei välttämättä ole.
- Kuntoutuvan nuoren kulut voivat myös poiketa opiskelijoiden kuluista.
 - Erityisruokavaliot
 - Apuvälineet
 - Lääkkeet
 - Terapiat
 - Rajatut matkustustavat

Hallituksen esityksen vaikutukset

- Heikennykset voivat vaikuttaa heikentävästi nuoren motivaatioon osallistua kuntoutukseen.
- Heikennykset voivat vaikuttaa nuoren toimeentuloon.
- Nuorille ei ole laissa säädettyä velvollisuutta osallistua Kansaneläkelaitoksen ammatilliseen kuntoutukseen, joten heikennykset kuntoutuksen ajalta maksettavan rahaetuuden tasoon voivat lisätä haluttomuutta osallistua kuntoutukseen.
- Heikentynyt rahaetuuden taso voi laskeneen motivaation ohella vähentää kuntoutujan sitoutumista ammatilliseen kuntoutukseen, joka on usein pitkäkestoista.
 - Välillisesti haluttomuus osallistua kuntoutukseen vaikuttaa asiakkaan mahdollisuuksiin siirtyä tai palata työelämään, mikä voi vaikuttaa työllisyystavoitteisiin negatiivisesti.

Hallituksen esityksen vaikutukset

- Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän jäädessä takuueläkkeen tason alle, työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten lukumäärä voi kasvaa, mikä heikentää myös työllisyyskehitystä.
- Vammaisia henkilöitä on ammatillisen kuntoutuksen kontekstissa erityisesti nuoren kuntoutusrahan saajissa. Takuueläkkeen suuruisen nuoren kuntoutusrahan tavoitteena on ollut kannustaa osatyökykyisiä nuoria ja työelämäänsä kiinnittymättömiä osatyökykyisiä aikuisia hakeutumaan ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan ja siten parantaa työllistymisen edellytyksiä. Etuuden tason alentaminen voi vaikuttaa asiakkaan motivaatioon suuntautua työelämäänsä tähtäävään kuntoutukseen.

Hallituksen esityksen vaikutukset

- SAKKI näkee, että hallituksen esityksen mukaisilla toimilla on mahdollista toteuttaa säästöjä
- SAKKI on huolissaan tuleeko lyhyen aikavälin säästöistä tulevaisuudessa isommat kustannukset
 - Diakonissalaitoksen johtajan Terhi Laineen mukaan “Jos Nuotti-valmennus leikataan vaikkapa sadalta nuorelta, valtio säästää noin 340 000 euroa. Kun on kulunut viisi vuotta, yhteiskunta menettää noin 1 380 000 euroa.”
- SAKKI näkee, että yhteiskunnan pitää tukea nuoria ja haastavassa elämäntilanteissa olevia ihmisiä kouluttautumisen ja työn piiriin.
 - SAKKI kokee, että varsinkin nykyisellä väestörakenteella ja yhteiskunnan rakenteella meillä ei ole varaa syrjäyttää yhtäkään nuorta.
 - Moni nuori on joutunut jo nyt kärsimään mielenterveyskriisistä sekä koronavuosien aiheuttamista haitoista. Olemme huolissamme, minkälaista näköalattomuutta ja syrjäytymistä esitetyt leikkaukset aiheuttavat.

Kiitos!

Lähteet:

- [Nuoren kuntoutusraha kohdistuu oikein: nuoriin, jotka tarvitsevat muita enemmän tukea, palveluita ja etuuksia](#)
- [Nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle](#)
- [Nuoren kuntoutusrahaa saavat ovat usein muiden etuuksien saajia](#)
- [Amisbarometri 2022](#)
- [OECD: Sosioekonominen tausta vaikuttaa voimakkaasti koulutusvalintoihin](#)